

AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

PAPA'NIN TÜRKİYE ZİYARETİNİN ARDINDAN -
05.12.2025

Deniz BERKTAY

Blog No: 26
05.12.2025

Deniz BERKTAY(*)

Papa 14. Leonun, İznik Konsilinin 1700. Yıldönümü vesilesiyle Türkiye'ye yaptığı ziyaret, sona erdi. Fakat, gelişmeler, bu ziyaretin, sadece dini bir ziyaret olmadığını ve sonuçları itibariyle, daha epey tartışılacağını gösteriyor.

Ziyaretin resmi gerekçesi olan I. İznik Konsili, Hristiyanlık tarihi açısından, büyük önem taşıyor (**Hristiyanlıkta kilise kurumu nasıl ortaya çıktı, konsiller nedir ve ne önem taşırlar, Fener Patrikhanesinin ekümenikliği konusu nedir ve konunun uluslararası politika ve Rusya - Ukrayna Savaşıyla ilgisi nedir, bütün bu konuları merak edenlere, Türkçe bu konuda en geniş kapsamlı bir çalışma olan ve Cumhuriyet Yayınlarından çıkan Rusya Batı Çatışmasında Fener Rum Patrikhanesi adlı kitabımı naçizane tavsiye ederim**).

Peki, nedir İznik Konsili?

Genel olarak, şöyle yanıtlayabiliriz: Bildiğimiz üzere, Hristiyanlık, ortaya çıktıktan sonraki ilk üç yüz yıl boyunca, Romalıların ağır baskısına uğramıştı. Fakat, 300lü yılların başında Roma İmparatorluğunun başına geçen I. Konstantin (İstanbulu veya Bizans dönemindeki adıyla Konstantinopolisi kuran kişi), Hristiyanlık gibi tek tanrılı bir dinin benimsenmesinin uçsuz bucaksız (İrandan Atlas Okyanusuna uzanan) bir devleti daha kolay bir arada tutacağına hükmetmiş ve pagan inançları yasaklamaksızın, Hristiyanlığı, devletin egemen

dini haline getirmişti. Ne var ki, o tarihlerde, Hristiyanlık içinde farklı mezhepler ortaya çıkmıştı (İsanın Tanrı olduğunu kabul etmeyen Ariuşular gibi) ve bu durum, din aracılığıyla bütün bir imparatorluğu yönetmek isteyen İmparator I. Konstantin için, hiç arzu edilir bir durum değildi. O nedenle, İmparator Konstantinin girişimi ve çağrısıyla, imparatorluk genelindeki yüzlerce üst düzey rahip, İznikte toplandı. Burası, imparatorluğun o zamanki yönetim merkezi olan İzmitin (Nikodimia) çok yakınında olması ve ulaşım açısından rahat olması nedeniyle tercih edilmişti. Burada 325 yılında toplanan I. İznik Konsilinde, Hristiyanlığın temel iman ilkeleri (İslamiyetteki imanın şartları gibi) benimsendi. Böylelikle, devlet girişimi ve denetimindeki bu Konsilde, devlet açısından makbul olan, resmi Hristiyanlık benimsenmiş oldu ve bu kararları kabul etmeyenler, sapkın ilan edildi.

Yedi Konsil de Türkiye Topraklarında

Roma (ve sonraki Bizans) İmparatorları da bu şekilde altı konsil daha toplayacaktı. Bu konsillerde, Romanın (ve sonraki Bizansın) resmi din anlayışı benimsenirken, bu kararı kabul etmeyenler, sapkın ilan edilecekti (mesela, eskiden Hakkâri yöresinde yaşayan Nasturiler, 3. Konsil Kararlarını kabul etmezken, bugün hala Mardinde yaşayan Süryaniler, Ermeni Gregoryen (Apostolik) Kilisesi ve Mısırda Kiptiler, 4. Konsilin kararlarını reddederek, resmi Hristiyanlıkla ters düşeceklerdi). Bu konsillerin tamamı, bugünkü Türkiye topraklarında düzenlenmişti (1. Konsil İznikte, 2. Konsil İstanbulda, 3. Konsil Efeste, 4. Konsil Kadıköyde, 5. ve 6. Konsiller İstanbulda ve 7. Konsil, yine İznikte), ki bu durum, bugünkü Türk topraklarının Hristiyan dünyası açısından taşıdığı önemi ortaya koyar. 787de İznikte düzenlenen 7. Konsil (veya 2. İznik Konsili) sonrasında ise, Katoliklerle Ortodokslar arasında sürtüşmeler artacak ve 1054 yılında Katolik ve Ortodoks kiliseleri, birbirlerini karşılıklı olarak aforoz edecekti. Asıl olarak Roma kiliseleri ile İstanbul kiliseleri (İstanbul Patrikhanesi, 1604ten itibaren İstanbulun Fener semtinde faaliyet gösterdiği için biz Fener Patrikhanesi desek de tarihsel adıyla, İstanbul Patrikhanesidir.), arasındaki iktidar mücadelesi sonucu ortaya çıkan ayrılıklara, Yunan ve Latin dünyasının birbirinden kopuşu ve son olarak, Kutsal Ruhun kaynağı konusundaki tartışmalar eklenmiş, böylelikle, ipler kopmuştu. Ancak, Katolik ve Ortodoks dünyaları arasında ilişkilerin deyim terindeyse kanlı bıçaklı hale gelmesi, 1204te, Katolik Latinlerin İstanbulu yağmalaması ile sonuçlanan 4. Haçlı Seferi sonucunda gerçekleşecekti. Latinlerin Bizansın başkentinde her türlü rezaleti yapması, Rum Ortodoksların ileriki yüzyıllarda Müslüman Türkleri Katoliklere tercih etmelerine neden olacaktı.

Yüzlerce yıl boyunca Katolik ve Ortodoks kiliseleri arasında kopuk kalan ilişkiler, ABDnin girişimiyle, 1960larda onarıldı. 1964te, Papa VI. Paul ile Fener Patriği Athenagoras, Kudüste buluşarak diyalog kararı almış ve ertesi yıl, 1965te yayımladıkları bir bildirgeyle, birbirlerine yönelik aforozları kaldırdıklarını ilan etmişlerdi. İşte, İznikteki Papa-Patrik buluşması, bu karşılıklı aforozların kaldırıldığı tarihin de 60. yıldönümünde yapıldı.

Ancak, buraya kadar yazılanlardan hareketle, Papanın Türkiye ziyaretinin dini nedenlerden ibaret olduğunu düşünmek hata olur. Hatta, dini nedenlerin siyasi nedenlerin gölgesinde kaldığını söylemek daha doğru olur.

Öncelikle, Papanın bu şekilde Fener Patriği ile buluşması ve yakınlaşması, ABDnin (ve Batıda Rusya karşıtı politikaları savunanların) politikalarının dini ayağını oluşturuyor. Zira, Doğu Avrupada Rusya ile Batı arasındaki güç mücadelesinde, özellikle 1940lı yıllardan beridir, dini kurumlar, her iki tarafça da etkin olarak kullanılıyor. Fener Patrikhanesi de (yine benim Rusya Batı Çatışmasında Fener Rum Patrikhanesi adlı kitabımda ayrıntılı olarak yazdığım üzere), 1940ların ikinci yarısından beridir, ABD ve İngilterenin Doğu Avrupada Moskovaya (eskiden SSCB, şimdiyse Rusyaya) karşı mücadelesinde, etkin bir şekilde kullanılmakta. Ancak, Ortodoks dünyası, Katolik dünyasından farklı olarak, tek parça değil; Fener Patriği de, Ortodoks dünyasında, Papanın sahip olduğu yetkilere sahip değil. Ortodoks dünyasında, şu anda, on altı adet bağımsız (otosefal) kilise var ve Fener Patrikhanesi, bu kiliseler arasında sadece, eşitler arasında birinci durumunda. Üstelik, 2018 yılından beridir, Ortodoks dünyasında en kalabalık cemaate sahip olan Rus Ortodoks Kilisesi ile ilişkileri, Ukrayna meselesi nedeniyle, kopuk (Ukraynanın kimin ruhani alanında olduğu tartışması yüzünden). İşte, bu bölünmüş Ortodoks dünyası konusunda da şimdiki Papa 14. Leonun politikası, bu yıl vefat eden, bir önceki Papa Franciscusun politikalarından belirgin biçimde ayrılıyor. Papa Franciscus, daha ziyade, Rus Ortodoks Kilisesi ile diyalog halindeydi ve bu diyalog, hem Rus Ortodoks Kilisesinin ağırlığını arttırmakta hem de Rusyanın bu kiliseler arası diyalog vesilesiyle, Batılı ülkelerin kendisine 2014ten beri uygulamakta oldukları diplomatik izolasyonları delmesine yardımcı olmaktaydı. Papa Franciscus, Rusya - Ukrayna Savaşında da daha dengeli bir politika izlemiş ve taraflar arasında diyalog çağrısında bulunmuş, bu nedenle, Batıdaki şahinlerin epey tepkisini çekmişti. Yeni Papanın ise, Rusyaya karşı daha sert tutumunun olduğunu, bununla paralel şekilde, Rus Ortodoks Kilisesi (Moskova Patrikhanesi) yerine, Fener Patrikhanesi ile diyaloga öncelik verdiği görülüyor.

Yeni Papanın Feneri Ortodoksların adeta tek temsilcisi gibi muhatap almasının yanı sıra, Papa 14. Leonun, ABDnin Fener konusunda Türkiyeden istediği taleplere de destek verdiği görülüyor. Bilindiği üzere, ABD, Fener Rum Patrikhanesini Doğu Avrupadaki Ortodoksları etkileme politikasını daha rahat uygulayabilmek için, Türkiyeden, Fener Rum Patrikhanesini - Lozana aykırı şekilde- ekümenik olarak, yani, bütün Ortodoksların fiili lideri olarak tanınmasını, bununla birlikte, Fener Rum Patriğinin Türk vatandaşı olma şartını kaldırmasını istiyor. Bunun, Feneri Türkiyenin denetiminde bir kurum olmaktan tamamen çıkartacağı açıktır. Yine bunun bir parçası olarak, Fener Rum Patrikhanesine bağlı olan, fakat Fenerin Türk kurumlarının denetimini kabul etmemesi nedeniyle 1971de kapatmış olduğu Heybeliada Ruhban Okulunu yeniden açmasını talep ediyor. Bu okulun kapandığı tarihlerde, öğrencilerin büyük çoğunluğunu, Türk vatandaşı olan Rumlar değil, yabancı uyruklular oluşturuyordu. Dolayısıyla, bu okulun Türk eğitim kurumlarının denetiminden bağımsız şekilde yeniden açılacak olmasının, Türkiye vatandaşı Rumların din adamı ihtiyaçlarının karşılanmasından ziyade, ABD yanlısı çizgide din adamlarının yetiştirilerek çevre ülkelere gönderilmesini hedeflediği, ortadadır. İşte, Papa 14. Leonun gündeminde, Trump yönetiminin Türkiyeden taleplerinden biri olan Ruhban Okulu konusunun da yer

aldığı, ziyaretten kısa süre önce, basına yansımıştı. Papanın Türkiyede Anıtkabir'i ziyaret ettiği halde, ziyaret defterinde Atatürkü anmaması ve Ankarada yaptığı açıklamada, tekdüzeliği eleştirerek Türkiyedeki farklı cemaatler arası diyaloga çağrıda bulunması, Türkiyedeki ulus devleti hedef alan açıklamalar olarak görülebilir.

Bu açıdan baktığımızda, Papanın ziyaretinin sadece Türkiyedeki din turizminin canlanmasından ibaret bir konu olmadığını görürüz. Bu ziyaret, yaşadığımız coğrafyayı etkileyen jeopolitik çatışmalarla doğrudan bağlantılıdır ve yakından izlenmeyi gerektirmektedir.

**Ortodoksluk Uzmanı - Kiev*

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: BERKTAY, Deniz. 2026. "PAPA'NIN TÜRKİYE ZİYARETİNİN ARDINDAN - 05.12.2025." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2025 / 26. Aralık 05. Erişim Mayıs 02, 2026. <https://www.avim.org.tr/Blog/PAPA-NIN-TURKIYE-ZIYARETININ-ARDINDAN-05-12-2025>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır